

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 доц., к.г.н. Семенюк Л. Л.

« _____ » _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ландшафтознавство

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність/напрямок 014 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація красзнавчо-туристична робота
(назва спеціалізації)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична робота

(назва)

факультет природничо-географічний

форми навчання денна, заочна

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Ландшафтознавство» для студентів
(назва навчальної дисципліни)
за спеціальністю/напрямом 014 Середня освіта (Географія).

Розробник: **Кривульченко Анатолій Іванович, - професор, доктор географічних наук**
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від «31» _____ серпня _____ 2020 року № 1

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

_____ Семенюк Л. Л.
(прізвище та ініціали)

© _____, 2020
рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників (денна форма навчання)	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (шифр і назва)	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - не заплановано	Спеціальність/напрямок: 014.07 Середня освіта (Географія) (шифр і назва) Спеціалізація: краснавчотуристична робота	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 150 год (лекції, практичні заняття, самостійна робота).		2-й	Курс ГК18Б3 – 3-й. Курс ГК19Б3 – 3-й.
		Семестр	
		2-й	Курс ГК18Б3 – 1-й. Курс ГК19Б3 – 1-2-й.
		Лекції	
		34 год.	Курс ГК18Б3 – 2 год. Курс ГК19Б3 – 4 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	Курс ГК18Б3 – 2 год. Курс ГК19Б3 – 4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		86 год.	Курс ГК18Б3 – 68 год. Курс ГК19Б3 – 129 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Консультації	
			Курс ГК18Б3 – 2 + 2 год. Курс ГК19Б3 – 4 год.
		Вид контролю:	
		Диф.залік	Курс ГК18Б3 – екзамен (1 сем). Курс ГК19Б3 – залік (2 сем.).

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 0,7
для заочної форми навчання – 0,06

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Формування розуміння студентами того, що всі геокомпоненти навколишнього природного середовища в географічній оболонці взаємопов'язані між собою, відповідно, вони утворюють ієрархічно різнорівневі геокомплекси (геосистеми),

які мають певні властивості, відзначаються певним характером функціонування, динаміки та розвитку і внаслідок їх надзвичайного різноманіття підлягають упорядкуванню, ідентифікації та картографуванню й оцінці.

Завдання:

навчальні: надати знання щодо місця ландшафтознавства в загальній системі знань і зокрема в системах наук про Землю й географічну оболонку, морфологічної структури ландшафтів, властивостей та просторово-часової структури ландшафтних комплексів, особливостей функціонування, динаміки та розвитку ландшафтних комплексів, систематики та класифікації ландшафтних комплексів, типів ландшафтів Землі, особливостей ландшафтного картографування та оцінки ландшафтних комплексів;

методичні: застосовуючи різноманітні картографічні матеріали, космічні знімки та фотографії різних геокомплексів, екскурсійні спостереження, показати методику виділення та ідентифікації ландшафтних комплексів локального рівня; застосовуючи різноманітні картографічні матеріали, космічні знімки та фотографії генетично різних геокомплексів, навчити ідентифікувати зональні та інтразональні ландшафти рівнинних та гірських регіонів; формувати вміння працювати з науковою літературою;

практичні: сформувати вміння створення елементарних карт ландшафтних комплексів та побудови різномасштабних ландшафтних профілів.

Програмні компетентності

У результаті вивчення ландшафтознавства у студента мають бути сформовані такі **компетентності:**

1. Загальні:

Системні компетентності:

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Спеціальні (фахові):

ФК1 - здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії загалом і ландшафтознавства зокрема, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства.

ФК2 - здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування.

ФК3 - здатність використовувати поняття й терміни, закономірності й закони, концепції, парадигми для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК9 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, вміння встановлювати географічні

закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей у межах океанів, материків, України та її регіонів.

ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

ФК12 – володіння знаннями з інформатики та ГІС-технологій в обсязі необхідному для роботи вчителя географії, здатність до використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси, використовувати ГІС-технології для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією, працювати з просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС для створення тематичних карт.

Програмні результати навчання

Знання і розуміння

Студент:

ПРН-1 - *усвідомлює* наявність у географічній оболонці просторових (хоричних), часових, просторово-часових структур, різнобічної взаємопов'язаності геокомпонентів та геокомплексів (геосистем), різнорівневості й ієрархічності існуючих у географічній оболонці комплексних природних утворень (ПТК, геокомплексів, геосистем, геохор), постійної динамічності, розвитку речовини та енергії як загалом у географічній оболонці, так і в межах геокомплексів локального масштабного рівня; здатен пов'язувати знання щодо структурованості, динамічності ландшафтів із особливостями їх антропогенної трансформації в єдине екологоцентричне річище;

ПРН-3 - *розуміє* взаємозв'язки географічної оболонки Землі та суспільства; тенденції взаємодії суспільства та природи в часовому вимірі; роль природно-географічних факторів у розвитку суспільства на різних етапах; *пояснює* зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, *формулює* наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства, *усвідомлює* важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності;

ПРН-8 - *знає* і *розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, *пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях; *пояснює* особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах, закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояви фізико-географічних закономірностей в межах океанів, материків, фізико-географічних регіонів, України та її регіонів;

Уміння

Студент:

ПРН9 – *застосовує* базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів;

ПРН10 – географічно *мислить*, *критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-

географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; встановлює географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

ПРН12 – складає різноманітні тематичні карти, застосовуючи різні графічні прийоми, аналізує інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами; застосовує ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО»

Змістовий модуль 1. Ландшафтознавство як наука. Морфологічна та просторово-часова структура ландшафтних комплексів.

Тема 1. Ландшафтознавство як наука. Риси історії формування ландшафтознавства та його методологічні засади. Місце ландшафтознавства в системі наук та його зв'язки з іншими науками і практичною діяльністю людини. Внутрішня структура ландшафтознавства.

Передумови формування ландшафтознавства як науки. Витоки ландшафтознавства. Структурно-морфологічний, структурно-динамічний та сучасний етапи розвитку науки. Нові галузі ландшафтознавства, - антропогенне ландшафтознавство, меліоративне ландшафтознавство, геофізика ландшафтів, геохімія ландшафтів.

Об'єкт, предмет, методи ландшафтознавства.

Тема 2. Різноманітність диференціації географічної оболонки. Ландшафти. Різноманітність диференціації географічної оболонки. Неоднозначність поняття «ландшафт». Геокомплекси локального рівня. Ландшафт як вузлова таксономічна одиниця локально-регіонального рівня. Поняття про геосистеми, геохори, геореали.

Тема 3. Морфологічна структура ландшафтів. Фації, їх особливості, класифікація та принципи найменування. Урочища і підурочища. Місцевості. Ландшафт, - неоднозначність поняття, особливості. Ландшафти типологічні та індивідуальні. Типи рисунку ландшафтних комплексів.

Тема 4. Властивості та просторово-часова структура ландшафтних комплексів. Тополого-метричні властивості геокомплексів. Цілісність, ієрархічність, площа виявлення, «характерна площа», конфігурація, «сусідство» ландшафтних комплексів. Зональні та інтразональні властивості геокомплексів. Поняття про інтерференцію зональних та інтразональних властивостей геокомплексів. Латеральна та вертикальна структура ландшафтних комплексів. Поняття про часову та просторово-часову структуру ландшафтних комплексів.

Змістовий модуль 2. Функціонування, динаміка та розвиток ландшафтних комплексів.

Тема 1. Вертикальна структура ландшафтних комплексів. Вертикальна структура та потужність ландшафтних комплексів. Поняття про геомаси, геогоризонти, геоблоки в ландшафтних комплексах.

Тема 2. Функціонування ландшафтних комплексів. Поняття про функціонування ландшафтних комплексів. Масообмін, енергообмін та інформаційний обмін в геокомплексах. Баланс речовини та енергії в геокомплексах.

Тема 3. Динаміка та розвиток ландшафтних комплексів. Зміни ландшафтних комплексів. Специфіка понять «динаміка ландшафтного комплексу» та «розвиток

ландшафтного комплексу». Потоки речовини і енергії в геокомплексах. Вік та стан геокомплексів. Сезонні стани ландшафтів. Довговічність, мінливість, стійкість та «характерний час» геокомплексів. Поняття про «стекс». Інваріант геокомплексів.

Тема 4. Антропогенні ландшафти. Роль антропогенного чинника у формуванні ландшафтних комплексів. Антропогенні ландшафти. Техногенні ландшафти. Культурні ландшафти. Поняття про природно-технічні, геотехнічні системи.

Змістовий модуль 3. Класифікація ландшафтних комплексів. Типи ландшафтів Землі.

Тема 1. Теоретичні засади систематики та класифікації ландшафтних комплексів. Загальні принципи систематики та класифікації ландшафтних комплексів. Типи ландшафтних територіальних структур. Таксономічні одиниці в класифікації ландшафтів.

Поняття про ландшафтне різноманіття.

Тема 2. Ландшафти і фізико-географічне районування. Головні риси історії фізико-географічного районування. Ландшафти та теоретичні засади фізико-географічного районування. Таксономічні одиниці при класифікації ландшафтів та при фізико-географічному районуванні. Систематика ландшафтів та фізико-географічне районування України.

Тема 3. Типи ландшафтів Землі. Аквальні та аквально-територіальні геокомплекси.

Типи ландшафтів суходолу. Зональні, інтразональні та зонально-інтразональні ландшафти суходолу.

Аквальні та аквально-територіальні геокомплекси. Донні ландшафти. Вітроприсусні та маршові ландшафтні комплекси. Донні ландшафти Чорного моря.

Змістовий модуль 4. Прикладні аспекти ландшафтознавства.

Тема 1. Ландшафтне картографування та оцінка ландшафтних комплексів. Ландшафтно-географічне прогнозування.

Ландшафтні карти, їх види та методика ландшафтного картографування.

Оцінка ландшафтних комплексів, - об'єкт, предмет, суб'єкт та принципи і методи практичної реалізації. Кількісна та якісна оцінка геокомплексів. Ландшафтно-географічне прогнозування, - методи та види. Приклади практичної реалізації ландшафтного прогнозування.

Тема 2. Моделювання геокомплексів та ландшафтний кадастр.

Поняття про моделі і моделювання у природознавстві. Класифікація моделей та загальні особливості їх використання у фізичній географії. Моделювання геокомплексів, - ландшафтний кадастр. Фізичні, математичні та графічні моделі у ландшафтознавстві.

Ландшафтний кадастр, - особливості та методика практичної реалізації.

Тема 3. Ландшафтний моніторинг. Види моніторингу навколишнього природного середовища. Гідрометеорологічний моніторинг. Гідрогеолого-меліоративний моніторинг. Специфіка ландшафтного моніторингу та його регіональна реалізація.

Тема 4. Прикладне ландшафтознавство.

Прикладне ландшафтознавство, - головні риси та види. Геоекологічні проблеми і ландшафтознавство. Ландшафтний аналіз у природоохоронній справі. Агроландшафтознавство та поняття про контурне землеробство.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин
----------------	-----------------

і тем	денна форма						заочна форма (курси – ГК18Б3, ГК19Б3)					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	конс.	с. р.		л	п	лаб.	конс.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Ландшафтознавство як наука. Морфологічна та просторово-часова структура ландшафтних комплексів												
Тема 1. Ландшафтознавство як наука. Риси історії формування ландшафтознавства та його методологічні засади.	9	2	1	-	-	6	12/16	2 / 2	2 / 2		2/2	6/10
Тема 2. Різномірність диференціації географічної оболонки. Морфологічна структура ландшафтів.	22	4	5	-	3	10	8/12					8/12
Тема 3. Властивості та просторово-часова структура ландшафтних комплексів.	14	2	2	-	-	10	4/10					4/10
Разом	45	8	8	-	3	26	24/38	2/2	2/2		2/2	18/32
Змістовий модуль 2. Функціонування, динаміка та розвиток ландшафтних комплексів.												
Тема 1. Вертикальна структура ландшафтних комплексів.	10	2	2	-	-	6	6/12	0/1	0/1			6/10
Тема 2. Функціонування ландшафтних комплексів.	10	2	2	-	-	6	4/8					4/8
Тема 3. Динаміка та розвиток ландшафтних комплексів.	8	2	2	-	-	4	6/8					6/8
Тема 4. Антропогенні ландшафти.	18	4	2	-	-	12	8/14	0/1	0/1			8/12
Разом	46	10	8	-	-	28	24/42	0/2	0/2			24/38
Змістовий модуль 3. Класифікація ландшафтних комплексів. Типи ландшафтів Землі.												
Тема 1. Теоретичні засади систематики та класифікації ландшафтних комплексів.	12	2	2	-	-	8	6/10					6/10
Тема 2. Ландшафти і фізико-географічне	14	4	2	-	-	8	6/14					6/14

районування.												
Тема 3. Типи ландшафтів Землі. Аквальні та аквально-територіальні геокомплекси.	18	4	4	-	-	10	6/16				0/2	6/14
Разом	44	10	8	-	-	26	18/40				0/2	18/38
Змістовий модуль 4. Прикладні аспекти ландшафтознавства.												
Тема 1. Ландшафтне картографування та оцінка ландшафтних комплексів. Ландшафтно-географічне прогнозування.	10	2	4	-	-	4	4/8					4/8
Тема 2. Моделювання геокомплексів та ландшафтний кадастр.	5	2	1	-	-	2	2/8					2/8
Тема 3. Ландшафтний моніторинг. Прикладне ландшафтознавство.	5	2	1	-	-	2	2/5					2/5
Разом	20	6	6	-	-	8	8/21					8/21
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-	-	-			-	-	-	-
Усього годин	153	34	30	-	3	86	74/141	2/4	2/4	-	2/4	68/129

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Ландшафтознавство як наука. Риси історії формування ландшафтознавства та його методологічні засади.	2	2/2
2.	Різноманітність диференціації географічної оболонки. Морфологічна структура	4	2
3.	Властивості та просторово-часова структура ландшафтних	2	
4.	Вертикальна структура ландшафтних комплексів.	2	
5.	Функціонування ландшафтних комплексів.	2	
6.	Динаміка та розвиток ландшафтних комплексів.	2	
7.	Антропогенні ландшафти.	2	
8.	Теоретичні засади систематики та класифікації ландшафтних комплексів.	2	

9.	Ландшафти і фізико-географічне районування.	4	
10.	Типи ландшафтів Землі. Аквальні та аквально-територіальні геокомплекси.	2	
11.	Ландшафтне картографування та оцінка ландшафтних комплексів. Ландшафтно-географічне прогнозування.	2	
12.	Моделювання геокомплексів та ландшафтний кадастр.	2	
13.	Ландшафтний моніторинг. Прикладне ландшафтознавство.	2	
	Разом	30	2/6

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Накреслити схему місця ландшафтознавства в загальній системі географічних наук	2	4
2	Представити схему етапів формування ландшафтознавчих знань	2	2
3	Укласти таблицю рівнів методологічних знань з ландшафтознавства	2	8
4	Накреслити схему, яка б представила латеральний розподіл ландшафтних комплексів рівня «урочище»	4	8
5	Накреслити схему, яка б представила латеральний розподіл ландшафтних комплексів рівня «ландшафт»	2	4
6	Накреслити ландшафтний профіль для геокомплексів рівня «урочище»	2	8
7	Накреслити ландшафтний профіль для геокомплексів рівня «ландшафт», що сформовані в умовах рівнини	4	8
8	Накреслити ландшафтний профіль для геокомплексів рівня «ландшафт», що сформовані в умовах Карпат	4	4
9	Накреслити ландшафтний профіль для геокомплексів рівня «ландшафт», що сформовані в умовах Кримських гір	4	8
10	Накреслити схему типів антропогенних ландшафтів	2	8
11	Виявити ознаки, що свідчать про принципову відмінність між поняттями «ландшафтна структура» і «фізико-географічне районування»	2	8
12	Представити схему типів ландшафтної структури обраного регіону	2	5
13	Представити схему фізико-географічного районування обраного регіону	4	8
14	Представити схему застосування А. Г. Ісаченком таксономічних одиниць, які були використані при формуванні систематики ландшафтів світу	4	8
15	Накреслити схему розподілу географічних поясів, зон і підзон для гіпотетичного материка	4	4
16	Представити матрицю періодичної системи географічної зональності	2	8

17	Накреслити схему розподілу вертикальних географічних поясів для високогірного регіону	4	8
18	Користуючись космічними знімками, покажіть на певних прикладах різницю в характері типів рисунку ландшафтів пустель, тундри, степу	2	6
19	За наданим прикладом сформууйте матрицю ландшафтного кадастру для заданого або обраного регіону	8	4
20	Надайте конкретні приклади застосування ландшафтознавчих знань у сільському господарстві та стосовно різних видів транспорту	6	8
	Разом	86	129

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено

10. Методичне забезпечення та методи навчання

Методичне забезпечення

Методичне забезпечення курсу “Ландшафтознавство” ґрунтується на:

- ✓ розроблених автором робочій та навчальній програмах;
- ✓ розробленому автором силабусі;
- ✓ розробленому автором лекційному курсі, який представлений студентам в електронному варіанті (комп’ютерний клас природничо-географічного факультету);
- ✓ розроблених автором тестових завдань, системі їх фіксації та оцінювання;
- ✓ спрограмованих автором практичних завдань;
- ✓ існуючих друкованих й електронних навчальних матеріалах різних авторів (конкретика – нижче), що рекомендовані студентам для вивчення й ознайомлення;
- ✓ розроблених автором до кожної з тем курсу понятійно-термінологічного апарату та географічної номенклатури (приклади подаються);
- ✓ представленому переліку екзаменаційних питань (див. нижче).

Методи навчання

1. Словесний у комбінації з пояснювально-ілюстративним та частково-пошуковим у ході проведення лекційних та практичних занять.
2. Репродуктивний під час проведення практичних занять з метою перевірки знань раніше розглянутого матеріалу.
3. Створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу шляхом формулювання проблемного питання або шляхом створення проблемної ситуації.
4. Використання для пояснення певних типів ландшафтів існуючих моделей.
5. Безпосереднє спостереження на місцевості певних типів ландшафтів із відповідним кресленням картосхем або ландшафтних профілів.
6. Ідентифікація заданих типів ландшафтів зі значного масиву представлених фото, космічних знімків, топографічних карт.

11. Методи контролю

Методи поточного контролю: фронтальне усне опитування, індивідуальне усне опитування, письмове текстове та ілюстративне тестування, перевірка виконання

практичних робіт, перевірка геоморфологічної номенклатури, перевірка знань понятійно-термінологічного апарату, колоквиуми.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу: диф. залік, залік (заочна форма навчання для курсу ГК18Б3).

12. Вимоги до лекційних занять та виконання практичних завдань

Вимоги до лекційних занять

Лекції – це виклад теоретичного матеріалу, відповідно, вимоги професора А.І. Кривульченка до лекційних занять є наступними:

присутність на заняттях;

уважне, вдумливе сприйняття змісту теоретичного матеріалу з конспектуванням головних тез лекції;

активність студентів в ході комунікації з лектором із відповідним виведенням у кінці семестру «коефіцієнта розумової активності» (КРА/л) студента;

обов'язкова участь у проведенні п'ятихвилинних тестувань знання поточного теоретичного матеріалу (приклад тестових завдань подано нижче).

*Приклад фрагменту традиційного дидактичного тестового завдання з курсу
«Ландшафтознавство»*

(Фрагмент розділу – «Морфологічна структура ландшафтів.
Типи рисунку ландшафтних комплексів»)

5. Урочище – це:

- А. форма рельєфу
- Б. геокомпонент географічної оболонки
- В. геокомплекс локального рівня

6. Діагностичною ознакою ідентифікації фацій є:

- А. елемент форми рельєфу
- Б. біогеоценоз
- В. тип ґрунту

7. Прикладом дифузного типу рисунку ландшафтної структури може слугувати такий геокомплекс як:

- А. центральна частина Придніпровської височини з поширенням плакорів і численних долин річок;
- Б. узбережжя моря;
- В. межиріччя Дніпра – Молочної з активним поширенням падинних геокомплексів.

Вимоги до практичних занять

Практичні заняття – це закріплення знань теоретичного матеріалу на основі виконання студентами певних практичних завдань, відповідно, вимоги професора А.І. Кривульченка до практичних занять є наступними:

присутність на заняттях;

вивчення попередньо розглянутого на лекційних заняттях теоретичного матеріалу;

системна робота над понятійно-термінологічним апаратом з ландшафтознавства (в якості прикладу нижче подано фрагмент понять і термінів);

своєчасне виконання практичних завдань;

активність студентів в ході комунікації з лектором із відповідним виведенням у кінці семестру «коефіцієнта розумової активності» (КРА/пр) студента;

застосування колоквиумів (бесід) із метою з'ясування стану знання поточного матеріалу, виконання практичних робіт для тих студентів, які відзначаються незадовільним навчанням, – прогулами занять, низькими балами з виконання тестових завдань, дуже низьким коефіцієнтом розумової активності, відсутністю або несвоєчасністю виконання практичних завдань.

Приклад понятійно-термінологічного апарату

1. ландшафти типологічні
2. ландшафти індивідуальні
3. ландшафт зональний
4. ландшафт інтразональний
5. геомаса ландшафтна
6. геогоризнти ландшафтні
7. масообмін в ландшафті
8. енергообмін в ландшафті
9. фізико-географічне районування
10. ландшафтний моніторинг
11. інваріант ландшафту
12. геохора

Політика виставлення балів

За роботу протягом семестру студент може отримати максимальну кількість балів – 60. Ці бали будуть враховуватись, разом із максимальними 40 балами в ході проведення екзамену. Накопичення 60 можливих доекзаменаційних балів складається з наступних видів роботи:

- суми балів за виконання тестових завдань;
- суми балів за виконання практичних завдань;
- суми балів, відповідно до «коефіцієнтів розумової активності» ((КРА/л, КРА/пр);
- результатів проведення колоквиумів для певної групи студентів.

Результати виконання завдань під час проведення лекцій та практикумів фіксуються у відповідній електронній матриці.

Система екзаменаційного оцінювання знань студентів ґрунтується на прийнятій в Україні загальноєвропейській шкалі та спряженій з нею національній п'ятибальній системі (відмінно, добре, задовільно та незадовільно з можливістю повторного складання і незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни).

У випадку отримання менше 60 балів (FX,F в ЄКТС) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання екзамену.

Для отримання позитивної оцінки з балом не менше 60 студент має виконати наступне:

- представити виконані практичні роботи з відповідним їхнім позитивним оцінюванням;
- виконує комплексну контрольну роботу за завданнями із тем, що передбачені навчальною програмою.

13. Питання до заліку з курсу «Ландшафтознавство»

Варіант 1

1. Сутність понять «природний територіальний комплекс», «ландшафт», «геокомплекс», «геосистема». Неоднозначність поняття «ландшафт».
2. Ландшафтознавство як наука і як навчальний предмет. Об'єкт і предмет ландшафтознавства.
3. Місце ландшафтознавства в системі знань та його структура.
4. Типологічна класифікація ландшафтів.
5. Регіональна класифікація ландшафтів.
6. Ландшафт як складова в ієрархії комплексних природних утворень.
7. Геокомпоненти в структурі ландшафтів.
8. Морфологічна (горизонтальна) структура ландшафтів.
9. Функціонування ландшафтів. Обмін речовини в ландшафті.
10. Часова циклічність в динаміці ландшафтів.
11. Поняття про змінність ландшафтів, їх стан та інваріант.
12. Стійкість ландшафтів.
13. Роль антропогенного фактору в трансформації природних ландшафтів. Типи антропогенних ландшафтів.
14. Поняття про розвиток ландшафтів.
15. Складові в методиці польових досліджень ландшафту.
16. Сутність камеральних методів при дослідженні ландшафту.
17. Дистанційні методи дослідження ландшафтів.
18. Сутність дешифрування космічних знімків.
19. Визначення відстані, площі, координат, висоти місцевості за допомогою космічних знімків.
20. Креслення в електронному варіанті схем ландшафтів.
21. Ландшафти рівнинних і гірських територій, різниця в їх специфіці.

22. Зональні та інтразональні ландшафти: сутність та види.
23. Типи аквальних ландшафтів.
24. Сутність палеоландшафтознавства як галузі знань. Палеоландшафтознавство як складова палеогеографії.
25. Сутність геофізики ландшафтів та види досліджень.
26. Сутність геохімії ландшафтів та види досліджень.
27. Сутність ландшафтно-меліоративних досліджень.
28. Типологічний підхід у диференціації ландшафтів: сутність, таксономічні одиниці та практичний прояв.
29. Регіональний (індивідуальний) підхід у диференціації ландшафтів: сутність, таксономічні одиниці та практичний прояв.
30. Фізико-географічне районування й ландшафти.

Варіант 2

1. Місце ландшафтознавства в системі наук та його зв'язки з іншими науками і практичною діяльністю людини.
2. Передумови (витоки) ландшафтознавства як науки.
3. Етапи розвитку ландшафтознавства.
4. Внутрішня структура ландшафтознавства.
5. Методологічні засади ландшафтознавства.
6. Неоднозначність поняття «ландшафт». Поняття про ПТК, геокомплекс, геосистему, екосистему, біогеоценоз, геохору, хоріон та їх відношення до поняття «ландшафт».
7. Різномірність диференціації географічної оболонки.
8. Геокомплекси локального рівня.
9. Ландшафт як вузлова таксономічна одиниця локально-регіонального рівня.
10. Просторові ландшафтні структури (латеральні, вертикальні структури, генетико-морфологічні, позиційно-динамічні, парагенетичні, басейнові, біоцентрично-мережові).
11. Часові ландшафтні структури.
12. Типи ландшафтних структур.
13. Типологічний та індивідуальний (регіональний) підходи до аналізу диференціації географічного простору.
14. Аквальні ландшафтні комплекси.
15. Ландшафти типологічні та індивідуальні.
16. Типи рисунку ландшафтних комплексів.
17. Тополого-метричні властивості геокомплексів.
18. Часова та просторово-часова структури ландшафтних комплексів.
19. Функціонування ландшафтів. Масообмін, енергообмін та інформаційний обмін в геокомплексах.
20. Баланс речовини та енергії в геокомплексах.
21. Динаміка та розвиток ландшафтних комплексів.
22. Роль антропогенного чинника у формуванні ландшафтних комплексів.
23. Критерії поділу антропогенних ландшафтів та особливості їх складових.
24. Антропогенні ландшафти в Україні.
25. Природно-технічні та геотехнічні системи.
26. Принципи, підходи та критерії класифікації ландшафтів.
27. Таксономічні одиниці та їх теоретичні засади в класифікації ландшафтів.
28. Таксономічні одиниці та критерії в класифікації ландшафтів України та загалом світу.
29. Система таксономічних одиниць в класифікації ландшафтів.
30. Таксономічні одиниці та критерії в класифікації ландшафтів світу за А.Г. Ісаченком.
31. Риси історії фізико-географічного районування (ФГР), визначення та значення ФГР.

32. Принципи фізико-географічне районування.
33. Геокомпонентне та геокомплексне фізико-географічне районування.
34. Зональність та азональність.
35. Методи фізико-географічного районування.
36. Текстові характеристики до фізико-географічного районування.
37. Таксономічні одиниці, що застосовуються при фізико-географічному районуванні України.
38. Загальнонаукове (пізнавальне) та прикладне фізико-географічне районування.
39. Ландшафтні карти, їх види та методика ландшафтного картографування.
40. Оцінка ландшафтних комплексів. Кількісна та якісна оцінка геокомплексів.
41. Ландшафтно-географічне прогнозування, - методи та види.
42. Приклади реалізації ландшафтного картографування.
43. Латеральні межі ландшафтних комплексів.
44. Вертикальні межі ландшафтних комплексів.
45. Моніторинг довкілля та ландшафтних комплексів.
46. Геокомпонентний та геокомплексний види моніторингу.
47. Поняття про моделі та моделювання в природознавстві.
48. Класифікація моделей та загальні особливості їх використання у фізичній географії.
49. Фізичні, математичні та графічні моделі у ландшафтознавстві.
50. Ландшафтний кадастр, - особливості та методика практичної реалізації.

14. Джерела інформації

14.1. Друковані джерела інформації

Основна література

1. Исаченко А.Г., Шляпников А.А. Природа мира: Ландшафты. – М.: Мысль, 1989. – 504 с.
2. Ландшафти (шкільна учбова карта). М-б 1:1 000 000 / О.М. Маринич, В.М. Пашенко, О.М. Петренко, С.В. Міхелі. – К.: НПІР, 1997 (Кафедра географії та геоecології КДПУ)
3. Національний атлас України. - К.: Картографія, 2007. – 435 с.
4. Міллер Г.П., Петлін В.М., Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навч. посібн. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 172 с.
5. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. – К.: Абетка-НОВА, 2002. – 184 с.

Додаткова література

1. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : в 2 т. / М.Д. Гродзинський. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – Т. 1. – 431 с. (*Електронний варіант усієї книги в комп'ютерному класі ПГФ*)
2. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: в 2 т. / М.Д. Гродзинський. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – Т. 2. – 503 с. (*Електронний варіант усієї книги в комп'ютерному класі ПГФ*)
3. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.
4. Калесник С. В. Общие географические закономерности Земли. – М.: Мысль, 1970. – 283 с.
5. Кривульченко А.І. Сухі степи Причорномор'я та Приазов'я: ландшафти, галогеохімія ґрунто-підґрунтя / А.І. Кривульченко. – К.: Гідромакс, 2005. – 345 с.

6. Кривульченко А. І. Кінбурн: ландшафти, сучасний стан та значення / А. І. Кривульченко. – Кропивницький : Центрально-Українське вид-во, 2016. – 416 с.
7. Лиманно-устьевые комплексы Причерноморья: географические основы хозяйственного освоения / Под ред. Г.И. Швевса. – Л. : Наука, 1988. – 303 с.
8. Мильков Ф.Н. Антропогенное ландшафтоведение, предмет изучения и современное состояние // Вопросы географии. – М.: Мысль. – 1977, № 106. С. 11-27.
9. Николаев В.А. Проблемы регионального ландшафтоведения. – М.: Моск. гос. ун-т, 1979. – 160 с.
10. Пашенко В.М. Теоретические проблемы ландшафтоведения. – К.: Наук. думка, 1993. – 283 с.
11. Пашенко В.М. Методологія постнекласичного ландшафтознавства. – К.: Ін-т геогр. НАН України, 1999. – 284 с.
12. Ретеюм А.Ю., Мухина Л.И. Природа, природные комплексы и геосистемы // Природа, техника, геотехнические системы. – М.: Наука, 1978. – С. 47-69.
13. Физико-географическое районирование Украинской ССР / Под ред. В.П.Попова, А.М. Маринича, А.И. Ланько/. – К.: Киев. гос. ун-т, 1968. – 683 с.
14. Blij H.D., Muller P.O. Geography: realms, regions, and concepts. – New York – Toronto: The Pennsylvania State University, 1995 - 1998. – 539 pp. + Appendix, References and Further Readings (R 1-16), Glossary (1-13), List of Maps and Figures (1-4), Geographical Index (Gazetteer) (I 1-14).

14.2. Електронні інформаційні ресурси

1. Електронний варіант лекцій професора А.І. Кривульченка з курсу «Ландшафтознавство», який представлений в комп'ютерному класі природничо-географічного факультету ЦДПУ імені Володимира Винниченка.
2. Електронний варіант силабусу, який представлений в комп'ютерному класі природничо-географічного факультету ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Інтернет-ресурси

1. Воловик В.М. Ландшафтознавство. Курс лекцій. Навч. посібник. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2018. – 254 с. (<http://library.vspu.net...>).
2. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство ... Підручник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. — 444 с. (<https://www.twirpx.com/file/1560338/>).
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Теорія і практика: Навчальний посібник / В.М. Гуцуляк. - Чернівці: Книги - XXI, 2008.- 168 с.